

Мережа бібліотек

Бібліотека Закарпатського державного університету: шляхи становлення

Представлено історичний шлях розвитку та розбудови бібліотеки Закарпатського державного університету, основна увага зосереджена на комп'ютеризації бібліотеки.

Так вже розпорядилася історія, що Закарпаття є наймолодшою серед областей України. Королівство Угорщини, Австрійська імперія, Австро-Угорщина, Чехословаччина – всі вони свого часу включали до свого складу Закарпаття, залишаючи вагомі соціальні, національні, релігійні наслідки в її житті. Лише наприкінці 1944 р. ця, незрівнянна в чаруючій красі, частина української землі здобула незалежність. Здійснилась мрія передусім інтелігенції Закарпаття, яка боролася за збереження духовної культури, рідної мови, мрія про освіту своїх дітей. Це і стало передумовою того, що в 1945 р. в Ужгороді було відкрито єдиний державний університет (сьогодні це Ужгородський національний університет), який протягом 50-ти років зберігав свою монополію на освіту, ставши вагомим осередком освіти, культури, науки. Однак можливість отримати вищу освіту в Закарпатті тривалий час залишалась нижчою, ніж в інших областях України. На жаль, Закарпаття і надалі посідає останнє місце

серед інших областей України за кількістю студентів вищих навчальних закладів (ВНЗ) I-IV рівнів акредитації. Якщо аргументувати цифрами, то в Закарпатті припадає 217 студентів на 10 тисяч жителів, у сусідній Львівській області – 615, Тернопільській – 602, Івано-Франківській – 435, Київській – 2116.

Отже, почала визрівати ідея створення на Закарпатті інших вищих навчальних закладів, яка реалізувалася в 1995 р.

Бібліотека Закарпатського державного університету (ЗакДУ) – одна з перших державних освітянських бібліотек, створених у Закарпатті за період незалежності України. Історичний період перших кроків незалежності (1991-1995 рр.) характеризувався поглибленням економічної кризи в державі, що призвело до скорочення асигнувань на культуру, погіршення стану справ у видавничій діяльності, освіті, науці. До парламентських виборів 1994 р. Україна підійшла у стані глибокої господарської руїни. Значною подією у галузі культури та освіти

**Марія
Медведь,**

*директор
бібліотеки
Закарпатського
державного універ-
ситету*

стало прийняття Закону України "Про бібліотеки і бібліотечну справу" (1995 р.). Загалом це був період надзвичайно складний для створення нової бібліотеки університету, та незважаючи на всі економічні та суспільні негаразди, бібліотека розпочала свою діяльність 1 липня 1995 р. Відповідально розпочинати роботу бібліотеки з "чистого аркуша": з невеличкого приміщення без стелажів і книг, з єдиним бібліотекарем. Першою книгою в книзі сумарного обліку новоствореної бібліотеки була записана книга І.Крип'якевича "Історія української культури", яка стала дороговказом в її подальшій роботі. Від часу створення бібліотеки до початку навчального року залишалось 60 днів, а проблеми поставали одна за одною: від виготовлення меблів (на той час готове бібліотечне обладнання неможливо було придбати) до закупівлі книг.

Професійне бачення стратегії розвитку бібліотеки ЗакДУ, чітко визначення плану роботи було визначене в "Програмі розвитку бібліотеки", де окреслено першочергові завдання щодо розбудови бібліотеки, майбутня її структура, технологічні процеси щодо функціонування установи. Ті важкі часи характеризувались соціально-економічним обмеженням абсолютно в усьому. Значну роль у становленні бібліотеки відіграло запозичення досвіду, консультації, поради обласного методичного об'єднання бібліотек ВНЗ (бібліотеки Ужгородського національного університету) та інших бібліотек. Величезне неоціненне значення для створення бібліотеки мала і всебічна підтримка ректора ЗакДУ професора Федора Григоровича Ващука, який завжди прислухав-

ся, всебічно підтримував різноманітні ініціативи колективу, надавав фінансову підтримку для розвитку бібліотеки відповідно до вимог сьогодення. У становленні бібліотеки особливу роль відіграло і створення єдиної команди, до якої залучались як молоді кадри, так і визнані авторитетні фахівці.

З невеличкої книгозбірні бібліотека ЗакДУ сьогодні перетворилася на сучасний бібліотечний комплекс, стала однією з кращих бібліотек області.

Загальний бібліотечний фонд нараховує понад 220 тис. пр., де навчальна література складає 137 тис. пр., наукова – 10 тис. пр., методична – 26 тис. пр. Бібліотека обслуговує щорічно близько 10 тис. користувачів. А це студенти, викладачі, співробітники університету, студенти інших ВНЗ, мешканці міста і області. Бібліотека із задоволенням відкриває двері для всіх бажаючих, бо в цьому колективі фахівців вбачає її призначення. Такий підхід до роботи створює імідж відкритої установи і сприяє рекламі її послуг. Бібліотека ЗакДУ має дві філії, три читальні зали. До речі, в бібліотеці найбільший читальний зал у Закарпатті площею в 300 кв. м. До складу бібліотеки входить бібліотечно-інформаційний центр, Інтернет-центр. Бібліотека плідно співпрацює з видавничим центром університету. Створення бібліотечно-інформаційного центру було першим етапом до комп'ютеризації бібліотеки. З 2000 р. у бібліотеці розпочато формування електронного каталогу. Його розробкою спочатку займалися студенти-випускники факультету інформатики університету. У 2003 р. було розпочато впровадження комп'ютерної програми "УФД\Бібліоте-

ка," яка випробовувалась протягом року. До речі, колектив бібліотеки першим в Закарпатті розпочав впровадження комп'ютерних технологій у бібліотечній сфері. За відсутності досвіду та навичок користування програмою, працівники бібліотеки вчилися комп'ютерній грамотності. Через декілька місяців бібліотекарі впевнились, що ці технології значно полегшують працю. Програма має зручний інтерфейс користувача, додаткові сервіси: друкування карток, формування бібліографічних списків та покажчиків, друкування актів, ведення сумарних та інвентарних книг тощо. Вона є українським програмним продуктом, зручна в обслуговуванні, ліцензована, рекомендована до впровадження Міністерством освіти і науки України.

На сьогодні електронний каталог бібліотеки включає понад 80 тис. бібліографічних описів книг, в основному це книги активних фондів (читального залу, фонду підручників, абонементів), що дозволило з вересня 2005 р. перейти на комп'ютерне обслуговування користувачів бібліотеки. До речі, видача читацького квитка в університеті безкоштовна. База даних "Читач" включає необхідні відомості про користувача. Читацький квиток має спрощену форму: фото, прізвище, шифр, термін дії, штрих-код. Обслуговування з використанням таких квитків розпочалось з першокурсників, сьогодні ж на електронне обслуговування переведені всі користувачі бібліотеки. Введення електронного підпису користувача стало запорукою довіри між читачем та бібліотекарем. Впровадження комп'ютерних технологій дозволило скоротити час на пошук книг, обслуговування ко-

ристувачів. Електронний каталог допомагає швидко знайти потрібну книгу, тематичні каталоги – сформувати тематичні списки книг. Студенти та викладачі високо оцінили переваги електронного обслуговування, вони з великим задоволенням користуються бібліотечною пошуковою програмою. З 2007 р. в бібліотеці запроваджено нову послугу – електронне замовлення книг через мережу Інтернет. Своє замовлення на книгу читач залишає після відвідування сайту і введення номеру читацького квитка та відомостей про книги, які бажає замовити, резервуючи їх на термін до 24 годин. Електронне замовлення, безумовно, стало надзвичайно популярним і є невід'ємною частиною обслуговування, бо має значні переваги ніж традиційне – карткове.

Сайт бібліотеки включає довідку про бібліотеку, електронні каталоги, інформацію про нові надходження книг до бібліотечного фонду, інформацію про проведення тематичних виставок, віртуальну презентацію наукових праць викладачів університету, щомісячний рейтинг книг та інше (www.lib.zakdu.edu.ua).

З відкриттям в університеті відділу дистанційного навчання було розроблено систему бібліотечного обслуговування дистанційної освіти. Через відкритий доступ до інформації про бібліотечний фонд, електронний банк повнотекстових наукових праць, підручників та методичних посібників викладачів ЗакДУ, бібліотека допомагає студентам навчатись дистанційно.

Новим напрямком роботи бібліотеки стало створення електронної бібліотеки ЗакДУ. Крім електронних підручників та публікацій, створено банк

магістерських і дипломних робіт студентів-випускників. Бібліотека постійно поповнюється новими електронними підручниками. Лише протягом поточного року бібліотекою було придбано понад 200 примірників електронних видань, кожне з яких включає від 30 до 50 електронних підручників. Користувачі із задоволенням працюють з ними. Використання CD та DVD надає користувачам більший обсяг інформації, спрощує її сприйняття, доповнює друковані джерела.

Бібліотека пропонує користувачам близько 300 найменувань газет та часописів щорічно. Електронні версії періодичних видань стали істотним доповненням до бібліотечного фонду. Користувачам надається доступ до електронного каталогу періодичних видань, запровадження якого надало можливість створювати тематичний каталог статей періодики.

Сьогодні бібліотека не тільки вивчає досвід інших, а й розповсюджує власний. Прикладом цього може слугувати науково-практична конференція "Забезпечення навчального та навчально-виховного процесу вузу в умовах запровадження інформаційних технологій", проведена на базі бібліотеки спільно з бібліотекою Ужгородського національного університету.

Бібліотека нарощує обсяги робіт з освоєння електронних технологій, створення та надання користувачам електронних продуктів і послуг, адже новий ВНЗ вимагає новітніх форм роботи бібліотеки. Впровадження інноваційних технологій дозволило підняти якість роботи та престиж бібліотечних служб. Наступний інноваційний крок колектив бібліотеки ЗакДУ вбачає в розвитку

взаємодії бібліотек щодо створення зведеного каталогу інформаційних ресурсів регіону на корпоративних засадах.

Роботу як університету в цілому, так і бібліотеки зокрема високо оцінило європейське співтовариство. 24 вересня 2007 р. в м. Оксфорд (Великобританія) Європейська Бізнес Асамблея – одне з найбільш відомих громадських об'єднань світу – на традиційному саміті лідерів відзначала діяльність кращих організацій, установ та окремих особистостей різних країн за їхній внесок у розвиток та інтеграційні процеси вищої освіти, науки, бізнесу і культури. Престижною премією "Європейська якість" ("European Quality") був удостоєний Закарпатський державний університет. Його, згідно з постановою Асамблеї, визнано вищим навчальним закладом, що відповідає європейським вимогам та позитивно впливає на розвиток інтеграційних процесів. Організатори саміту при визначенні лідерів брали до уваги десятки показників: перевірялись офіційні дані й рейтинги Міністерства освіти і науки України, відгуки закордонних експертів, статистичні показники, вивчалась робота відділу дистанційного навчання, оцінювалась наукова робота, міжнародні зв'язки, студентське самоврядування і матеріально-технічна база ВНЗ. За сумою набраних балів Закарпатський державний університет потрапив до списку нагороджених премією "Європейська якість".

Попереду багато цікавих задумів, адже задоволення інформаційних потреб користувачів – першочергове завдання бібліотеки Закарпатського державного університету.